

KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT

DOI: 10.17165/TP.2018.1.4

KOVÁCS ANETT JOLÁN¹

A nem formális környezetben megszerzett tanulási eredmények validációja terén történt változások Európában 2014–2016 között

Az uniós tagországok számára a 2018-as év rendkívül fontos, mivel az Európai Tanács 2012-es ajánlásában ezt a határidőt jelölte meg a nemzeti validációs rendszerek kialakítására. Az EU több módon igyekszik segíteni a tagországokat: a CEDEFOP gondozásában rendszeresen megjelennek kiadványok, melyek az európai aktuális érvényesítési gyakorlatokról számolnak be, és adnak tájékoztatást azok működéséről, annak érdekében, hogy segítsen kezelni a felmerülő nehézségeket és a gyengeségeket. A tanulmány alapját ezek a kiadványok képezték. Tanulmányunk célja megismertetni és összehasonlítani, milyen változások és fejlesztések történtek az egyes országokban az elmúlt három évben. Munkánk során átfogó képet nyújtunk a tagországok validációs eljárással kapcsolatos helyzetéről, a validációs eljárás szereplőiről és módszereiről.

A téma azért is jelentős, mert Magyarország is vállalta, hogy 2018-ra kiépíti nemzeti validációs rendszerét.

Bevezető

Nem kétséges, hogy napjainkban a tanulás ideje az egész élet, ugyanis mai világunkban a társadalom, a gazdaság, a tudomány folyamatosan és gyorsan fejlődik, ugyanakkor a fiatal generációknak már nem lehet átadni mindazt a tudást, amelyre életük végéig szükségük lehet. Ezért egyre inkább felértékelődik a nem formális környezetben megszerzett tudás, kompetencia felmérése, elismerése. A tanulási szintek sokféleségéből adódóan a felnőttek számtalan területről szerezhetnek tudáselemeket, amelyek alapot jelenthetnek a formális oktatási/képzési rendszerbe történő belépésre vagy a munkaerő-piaci érvényesüléshez. Az iskolarendszerben szerzett tudásainkat hivatalos dokumentummal (oklevél, bizonyítvány) tudjuk igazolni, de az iskolarendszeren kívüli környezetben (pl. önkéntes munka, szabadidős vagy kulturális elfoglaltság során) fejlesztett kompetenciák bizonyítása már egy sokkal nehezebb feladat. Ettől függetlenül egyre inkább igénnyé és szükségletté válik a dokumentummal nem igazolható

¹ Phd hallgató, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola; anettx.kovacs@gmail.com

kompetenciák felmérése és tanulási vagy munkavállalási célú elismerése és beszámítása. A tanulási eredmények elismerésének folyamatával több kutató foglalkozott (Farkas, 2014; Európai Tanács, 2012; Móré, 2012; Derényi és Tót 2011; Kraiciné, 2010; Tót, 2009).

A tanulási eredmények validációs eljárása

Az Európai Tanács 2008-as ajánlása alapján a „*tanulási eredmények (learning outcomes) tudás, készségek és kompetencia szempontjából meghatározott megállapítások arra vonatkozóan, hogy a tanuló egy tanulási folyamat befejezésekor mit tud, ért és képes elvégezni*” (Európai Tanács, 2008). A tanulási eredmények validálása önértékelésen és külső értékelésen alapuló folyamat; lényege, hogy az egyén által bármilyen formában, időben, módon, szintéren megszerzett tanulási eredményt az erre jogosult szervezet összeveti egy előzetesen meghatározott képzési vagy foglalkozási követelményrendszerrel (Farkas, 2014). „*A cél a birtokolt tanulási eredmények »hivatalos státuszba« helyezése*” (Farkas, 2015 p. 397). A folyamat során nem ismeretátadás történik, hanem a tanulási eredmények mérése és értékelése. Az eljárásban nem a tanulás folyamatát, hanem a tanulás eredményét (a tanulás során megszerzett tudás, képesség, kompetencia) vizsgáljuk. A validáció mindig önkéntes alapú, az egyén kezdeményezi. Tehát validáció alatt azt az eljárást értjük, melynek során bizonyosságot szerzünk arról, hogy az egyén birtokolja-e a képzési vagy foglalkozási szabványnak megfelelő tudást. Az, hogy képzési vagy foglalkozási szabvánnyal feleltetjük meg a tanulási eredményeket, attól függ, mi a cél: a munkaerőpiacra való belépés vagy előrelépés, vagy az oktatási rendszerbe való bekerülés.

A validáció lépései:

- tanulási eredmények felmérése,
- tanulási eredmények értékelése,
- értékelt tanulási eredmények összevetése a választott szabvánnyal,
- ha a tanulási eredmények szintje egy meghatározott szint feletti, akkor a megfelelő mértékű (rész vagy teljes) elismerése,
- dokumentum kiadása.

A téma jelentőségét jelzi, hogy a validáció eljárása az elmúlt évtizedekben az Európai Unió közösségének egyik kiemelt ügyévé vált. A 2000-es évek óta több EU, OECD, CEDEFOP tanulmány, dokumentum megjelenése segítette a tagországokat. Az első dokumentum, amely

elindította a nem formális környezetben megszerzett tanulási eredményekkel kapcsolatos gondolkodásmódot, 2000-ben jelent meg *Making learning visible – Identification, assessment and recognition of non-formal learning in Europe* címmel (Bjornavold, 2000). A mű csoportosítja és elemzi az európai országokat aszerint, hogy a nem formális és informális tanulás elismerését szolgáló eljárásokat milyen mértékű kidolgozottság és működés jellemzi (Derényi és mtsai., 2007). 2004-ben megfogalmazásra került a validáció 4 közös európai alapelve: az önkéntesség elve, az érdekeltek kötelezettségeinek elve, a bizalom elve, valamint a hitelesség és legitimitás elve. A 2012-es év meghatározó, hiszen az Európai Tanács ajánlásában hívta fel a tagállamok figyelmét arra, hogy 2018-ra hozzanak létre nemzeti szintű validációs rendszereket annak érdekében, hogy a polgárok az iskolán kívül szerzett kompetenciáik alapján részleges vagy teljes minősítést, képesítést kaphassanak (Európai Unió Tanácsa, 2012). A téma azért is rendkívüli, mert Magyarország is vállalta – a 2012-ben megjelent Európai Tanács ajánlása alapján –, hogy 2018-ra kiépíti nemzeti validációs rendszerét (ld. Magyarország Kormánya, 2014). Annak érdekében, hogy a tagországok kiépíthessék validációs rendszerüket, a CEDEFOP több kiadvánnyal is segíti az országokat. A legjelentősebb eszközök a CEDEFOP gondozásában rendszeresen megjelenő Európai Validációs Leltárok (European Inventory, 2005, 2007, 2010, 2014). Ezen dokumentumok az aktuális európai érvényesítési gyakorlatokról számolnak be, és tájékoztatást adnak azok működéséről azért, hogy segítsék kezelni a tagországokban a rendszer kiépítése során felmerülő nehézségeket és a gyengeségeket. Az eddig öt alkalommal megjelent European Inventory-k (2005, 2007, 2010, 2014, 2017) egyrészt országspecifikusan, másrészt témaspecifikusan mutatják be a validáció terén történt fejlődést és az elért eredményeket.

A kutatás célja

Vizsgálatunk célja volt megismerni és összevetni, milyen változások és fejlesztések történtek az egyes országokban 2014 és 2016 között. Merre tart a validációs rendszerek fejlesztése? Milyen irány tapasztalható a nem formális úton megszerzett tudás elismerése terén? Hol tart Magyarország egy évvel a céldátum előtt? Kutatásunk során átfogó képet kaptunk a tagországok validációs eljárással kapcsolatos helyzetéről, az eljárás szereplőiről és módszereiről. Kutatásunk alapját a CEDEFOP gondozásában 2014-ben illetve 2017-ben megjelenő *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal learning* oktatáspolitikai dokumentumok képezik.

A kutatás legfontosabb eredményei

A 2014-es inventory 36 ország jelentését gyűjtötte össze, és két jellemző szempont alapján csoportosította a tagországokat. A csoportosítás egyik tényezője a nemzeti stratégia, a másik a jogszabályi háttér megléte és kidolgozottsága volt. Mint azt az 1. és a 2. táblázat mutatja, 2014-ben a tagországok nagyobb részében fejlesztés alatt állt a validáció rendszerét megalapozó validációs nemzeti stratégia és jogszabályi háttér.

Van nemzeti stratégia	Van nemzeti stratégia, de néhány elem hiányzik
FI, FR, ES	CZ, DK, EE, IT, IS, LU, LV, NO, NL, PL, RO
Fejlesztés alatt van a nemzeti stratégia	Nincs nemzeti stratégia
AT, BE-Flanders, CH, CY, DE, EL, LI, LT, MT, PT,SI, SK,TR	BE-Wallonia, BG, HR, HU, IE, SE, UK- E&NI, UK-Scotland, UK-Wales

1. táblázat. A tagországok nemzeti stratégia megléte szerinti csoportosítása

Forrás: EUROPEAN COMMISSION (2014): European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Executive summary. 2. o.

Van jogszabályi háttér	Bizonyos szektorokban van jogszabályi háttér
FR, MT, TR	AT, BE (Flanders & Wallonia), BG, CH, CZ, DK,FI, ES, EE, DE, IT, LT, LV, LU, NL, NO, PL, SE,SI
Van, de más kezdeményezésből adódóan	Nincs jogszabályi háttér
IS (Adult education), IE, HU (HE, Adult education),PT (HE and non-HE), RO, SK	CY, EL, HR, LI, UK (E&NI, Wales, Scotland)

2. táblázat. A tagországok jogszabályi háttér megléte szerinti csoportosítása

Forrás: EUROPEAN COMMISSION (2014): European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Executive summary. 3. o.

A 2014-es inventory több alkalommal hivatkozik a 2012-es tanácsi ajánlásra, és részletezi a validáció fogalmát. A dokumentum kitér a validáció lehetséges résztvevői körére: a társadalmi partnerekre, az egyéni/magán szektorra, az önkéntes szektorra és az állami foglalkoztatási

szektorra. A 2014-es kiadvány a leggyakrabban alkalmazott módszerek között említi a tradicionális módszereket, amelyeket a formális oktatási rendszer is alkalmaz. A validáció eljárása során legsűrűbben alkalmazott módszerek közzé sorolja a portfólió, a deklaratív, a szimulációs módszereket, a tesztek, a vizsgákat, továbbá a referenciákat, CV-t és az interjúkat. Az alkalmazott módszerek közül kiemeli a portfólió módszerét, mivel ez egyrészt az egyik legnépszerűbb, leggyakrabban alkalmazott módszer, másrészt egy összetett dokumentumsomag, melyben az eljárásban részt vevő maga írja le, gyűjti össze az addig megszerzett tapasztalatokat, képességeket és tudást. A portfólió számos dokumentumból állhat, pl. referencia, igazolás korábbi munkáltatótól, kollégáktól, üzleti partnerektől, fényképek az elvégzett munkákról, elkészített munkadarabok. Az inventory kiemeli a validáció-rendszerhez kapcsolódó tanácsadás és informálás fontosságát, de utal arra is, hogy jelenleg (2014-es év) még kevés tagországban alkalmazzák, de ahol működik, ott az elismert tudást rész- vagy teljes képesítésként ismerik el. A validáció-eljárás célcsoportjai tekintetében 2010 óta kevés tagország foglalkozott a hátrányos helyzetű célcsoportokkal, viszont 12 országban speciális projektek folytak ezzel a célcsoporttal kapcsolatban. A 2014-es inventory kiadvány a következő kihívásokat fogalmazta meg:

- biztosítani kell a validációhoz való hozzáférést, és elő kell segíteni, hogy a társadalom elfogadja az eljárást,
- a rendszer működéséhez nélkülözhetetlen a pénzügyi fenntarthatóság,
- ugyanakkor töredezettség jellemző: az eljárás projektekben valósul meg, nincs hosszú távú tervezés,
- koherencia kialakítására kell törekedni,
- a validációs rendszer megfelelő működése érdekében szakmai gárdát kell kifejleszteni,
- a leltár hangsúlyozza az adatgyűjtés fontosságát.

A 2014-es Inventoryhoz képest a 2016-os dokumentum az európai szinten még inkább kiemelt jelentőségű témaként jegyzi a validációt, ugyanakkor több országban még mindig hiányzik a politikai elkötelezettség. Annak érdekében, hogy ez javuljon, a jövőben erre nagyobb figyelmet kell fordítani. Ugyanis szinte minden országban lehetnek potenciális célcsoportjai (például az alulképzettek, a munkanélküliek, a korai iskolaelhagyók, a menekültek) a validációnak. A dokumentum kiemeli, hogy a validáció elterjedésében fontos szerepet töltenek be a tagállamok, az Európai Bizottság, a Cedefop, az EKKR Tanácsadó Testület. Nélkülözhetetlen, hogy minden érintett, pl. a képzőintézmények, nonprofit szervezetek és

munkáltatók között megfelelő kommunikáció legyen, ugyanakkor az országok felének nincs erre stratégiája.

Az eljárás a 2016-os Inventory alapján 35 országban elsősorban a képzéshez kapcsolódik, 15 országban munkaerőpiaci validáció is működik, 22 országban a harmadik szektorhoz (önkéntes és közösségi szervezetek) kötődően működik a validáció (3. táblázat). Bár 30 országban lehetőség van teljes vagy részszakképesítés megszerzésére validáció útján, de jellemzően csak bizonyos szektorokban (nem az oktatási rendszer teljes spektrumában). Azon tagországokban, ahol a validáció rendszerét fejlesztik, azért teszik, hogy csökkenjen a munkanélküliség, erősödjön a munkaerőpiac és a társadalmi befogadás.

Vizsgált országok száma	Elsősorban a képzéshez kapcsolódik a validáció	A munkaerőpiaci validáció is működik	A harmadik szektorhoz kötődően működik a validáció	Teljes vagy részszakképesítés megszerzésére irányuló validáció, de csak bizonyos szektorokban
36	35	15	22	30

3. táblázat. A vizsgált országok csoportosítása a validáció alkalmazott típusai szerint

Forrás: EUROPEAN COMMISSION (2017). European inventory on validation of non-formal and informal learning – 2016 update 32. o

A 2016-os inventory kiadvány a validáció kritikus pontjait is megfogalmazza:

- a validáció implementációjának legnagyobb gátja az intézmények és a módszerek iránti bizalomhiányban érzékelhető,
- alacsony a validáció társadalmi elfogadottsága,
- inkább a képzéshez kötődik, és a munkaerőpiaci célú validáció kevésbé jellemző,
- hiányoznak a validációs szakemberek,
- a validációt igénybe vevő felnőttek száma továbbra is korlátozott.

Magyarország helyzete a céldátum előtt egy évvel

Adódik a kérdés, hol tart Magyarország a céldátum előtt egy évvel. Magyarországon még nem dönt el, hogy az eljárás munkaerőpiaci vagy képzési célú legyen, ebből adódóan hiányzik a tanácsadás, a minőségbiztosítás rendszere és a professzionális szakemberek gárdája. Bár az

előzetes tudás mérését a 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről definiálja és előírja, de a mindennapokban nem működik megfelelően.

Álláspontunk szerint hazánk számára a munkaerőpiaci célú validáció kialakítása előnyösebb lenne mind egyéni, mind társadalmi, mind pedig gazdasági szempontból, hiszen biztosítaná az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, illetve a sokféle előképzettséggel rendelkezők felzárkóztatását. Magyarország szempontjából a validációs eljárás elsődleges célcsoportjai lehetnek a korai iskolaelhagyók, az alacsonyan képzettek és a munkanélküliek.

A 2018-as határidő már nagyon közel van. Annak érdekében, hogy az ajánlásban megfogalmazott célok teljesítése megtörténjen, a tagállamoknak szakpolitikai prioritásként kellene kezelniük a validáció ügyét, és fel kellene gyorsítani a validáció implementációját nemzeti szinten, továbbá nyitni kellene a munkaerőpiaci/foglalkozási célú validáció felé.

Összegzés

Összességében a 2014-es évhez képest 2016-ra nőtt a politikai elkötelezettség, de a társadalmi partnerek és a civil szervezetek bevonása továbbra is alacsony szintű. A validáció még mindig erősen a képzési szektorhoz kötődik. A módszerek területén az egyes országok leginkább több módszer kombinációját alkalmazzák az eljárás során: a legnépszerűbb a portfólió, a tesztek és vizsgák, a deklaratív módszerek, az interjú és a munka közbeni megfigyelés. De a legtöbb országban nincsenek sztenderdizált módszerek. A 2016-os inventory alapján a legnagyobb eredmény, hogy egy nagyon erős és egyértelmű elmozdulás történt a tanulási eredmények alkalmazásának irányába.

A dokumentum kiemeli, hogy a validáció a formális tanulás kiegészítője és nem felváltója. A validáció a képzésekbe és a munkaerőpiacra való bekerülést segíti elő. Egy új szakma van kialakulóban, amelyhez képzett szakemberek (tanácsadó, mérés-értékelési szakember, mentor stb.) kellene. Minden országban nagy gondot fordítanak a szakemberek magas szintű képzésére.

Továbbra is az egyik legfontosabb feladat a validációs eljárás és intézmények iránti bizalom kiépítése, ugyanis amíg nincs meg a bizalom a különböző érdekelt felek között, addig nem működik a rendszer.

BIBLIOGRÁFIA

- Bjornavold, J. (2000) (szerk). *Making learning visible – Identification, assessment and recognition of non-formal learning in Europe*. Thessaloniki: Cedefop.
- Derényi, A. – Tót, É. (2011). *Validáció. A hozott tudás elismerése a felsőoktatásban*. Budapest: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.
- Derényi, A. – Milotay, N. – Tót, É.– Török, B.(2007): *A nem formális és informális tanulás elismerése Magyarországon. Egy OECD-projekt tanulságai*. Budapest: Oktatási és Kulturális Minisztérium.
- Európai Tanács (2008). *A Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének létrehozásáról* [online] https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/journal_hu.pdf [2017.június 6.]
- European Commission (2017). *European inventory on validation of non-formal and informal learning – 2016 update* 32. p [online] www.cedefop.europa.eu/files/executive_summary_validation_inventory_2016_0.pdf [2017.június 6.]
- European Commission (2014). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014* [online] <https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87250.pdf> [2017.június 6.]
- Európai Tanács (2012). *A Tanács ajánlása a nem formális és az informális tanulás eredményeinek érvényesítéséről*. [online] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012H1222%2801%29&from=HU> [2016.október 25.]
- Farkas, É. (2015). *A nem formális környezetben szerzett tanulási eredmények hitelesítése* [online] <http://www.irisro.org/pedagogia2015januar/71FarkasEva.pdf> [2016.november 10.]
- Farkas, É. (2014). *A rejtett tudás. A nem formális környezetben szerzett tanulási eredmények hitelesítése*. Szeged: SZTE JGYPK FI.
- Kraiciné Sz. M. (2010). *Validáció: az életen át tartó tanulás egyik pillére* [online] http://kraicineszokolymaria.hu/wpcontent/uploads/2012/12/Validacio_az_eleten_at_tarto_tanulas_egyik_pillere_Mellearnncikk2010_kuldeni.pdf [2016.november 6.]
- MAGYAR Köztársaság Kormánya (2014). *Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája a 2014/2020 közötti időszakra*. Budapest: Emberi Erőforrások Minisztérium – Nemzetgazdasági Minisztérium.
- Móré, M. (2012). *Munkahelyi tanulás és motiváció*. In: Láczy M. – Bocsi V. (szerk.): *Multikulturális Műhelytanulmányok II.* (pp. 19–27). Hajdúböszörmény: DEGYFK..

Tót, É. (2009). *A validáció fogalmának értelmezési lehetőségei, rokon fogalmai a hazai és nemzetközi gyakorlatban, a validáció lehetséges kutatási irányai* [online] http://ofi.hu/sites/default/files/ofipast/2010/09/tot_eva_a_validacirol.pdf [2017.június 6.]

2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről [online] https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300077.TV [2017.június 6.]

KOVÁCS, ANETT JOLÁN

CHANGES IN THE FIELD OF THE VALIDATION OF LEARNING OUTCOMES ACQUIRED IN NON-FORMAL LEARNING CONTEXT IN EUROPE BETWEEN 2014 AND 2016

2018 is very important for EU Member States because the European Council appointed it in the Council Recommendation of 2012 as the deadline for developing national validation systems.

The EU helps the Member States in different ways. Therefore CEDEFOP regularly publishes the European Inventory on Validation of Non-formal and Informal learning documents (2005, 2007, 2010, 2014 and 2017) which contain the European validation practices and information so that the countries can solve the emerging difficulties and weaknesses. Our research was based on these publications.

Our aim was to get to know and compare the developments and the changes of validation in each country between 2014 and 2016. Where is the development of the validation systems heading? What is the situation like one year before the deadline?

We have got an overall picture of the changes regarding the situation, the participants and methods of validation during our research.

The issue is crucial because Hungary also undertook to develop its national validation system by 2018.

